

ЦИВІЛЬНЕ ТА ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 347.732

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2022.1.9>

Буга Г. С.,

кандидат юридичних наук, доцент
Донецького державного університету внутрішніх справНАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ
НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

У статті розглянуто теоретичні напрацювання вітчизняних вчених щодо порушення в галузі фінансів, на підставі чого окреслено стан дослідження у напрямку порушення порядку надання фінансових послуг у діяльності небанківських фінансових установ. У загальному встановлено, що безпосередньо проблематика діяльності небанківських фінансових установ вчених-адміністративістів не цікавила. У різні історичні періоди вони зосереджували увагу на загальних засадах адміністративно-правового регулювання у галузі економіки і у контексті такого підходу дуже фрагментарно висвітлювали їх діяльність. Саме тому дуже складно виокремити будь-які етапи доктринального дослідження адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ.

Констатовано, що на сьогодні, перед державними органами, що регулюють діяльність небанківських фінансових установ постають завдання щодо визначення стратегічних напрямів їх діяльності, пошуку підходів до забезпечення безпеки та запобігання порушенням у небанківській фінансовій сфері, які б відповідали реаліям і враховували тенденції розвитку суспільства й держави. У цьому контексті важливим кроком є концептуалізація наукових ідей і підходів до створення якісно нового адміністративно-правового механізму забезпечення безпеки, аналізу складових діяльності небанківської фінансової системи, виявлення порушень у їх діяльності, удосконалення відповідного регулятивного законодавства й правозастосовної практики. Тому вирішенню наявних проблем забезпечення безпеки у сфері діяльності НФУ сприятиме активізація наукових розробок на сучасному етапі та впровадження найбільш прогресивних із них у практичну діяльність.

Ключові слова: небанківська фінансова установа, наука, безпека, дослідження.

Buha H. S. Scientific security in the field of non-banking financial institutions

Abstract. The financial security of the state is an integral part of the national security of the state and is closely interconnected with all economic processes taking place in society. It contributes to the creation of a socially oriented market economy, increases living standards and welfare, plays a leading role in effective economic policy, and is a guarantor of social stability in society and is a guarantee of financial development, its international arena as a competitive and investment -attractive subject.

Today there are certain potential threats to Ukraine's national security due to inadequate financial security of the state, in particular, reduced investment activity in the state, shadowing of the economy, instability of the national currency and credit and financial market, etc.

The article considers the theoretical achievements of domestic scientists on violations in the field of finance, based on which outlines the state of research in the direction of violation of the procedure for providing financial services in the activities of non-banking financial institutions. It is stated that today the state bodies regulating the activities of non-banking financial institutions face the task of defining strategic directions of their activities, finding approaches to security and preventing violations in the non-banking financial sphere that would correspond to reality and take into account trends and society. In this context, an important step is the conceptualization of scientific ideas and approaches to creating a qualitatively new administrative and legal mechanism for security, analysis of components of the non-banking financial system, identifying violations in their activities, improving relevant regulatory legislation and law enforcement practices. Therefore, the solution of existing security problems in the field of NBU activities will contribute to the intensification of scientific developments at the present stage and the introduction of the most progressive of them in practice.

Key words: non-bank financial institution, science, security, research.

Постановка проблеми. Фінансова безпека держави є невід'ємною складовою національної безпеки держави та перебуває в тісному взаємозв'язку з усіма економічними процесами, що відбуваються в суспільстві. Вона сприяє створенню соціально орієнтованої ринкової економіки, забезпечує зростання рівня життя й добробуту населення, відіграє провідну роль у провадженні ефективної економічної політики держави, а також виступає гарантом соціальної стабільності в суспільстві та є запорукою фінансового розвитку країни, її становлення на міжнародній арені як конкурентоспроможного й інвестиційно-привабливого суб'єкта [1, с. 6].

Сьогодні існують певні потенційні загрози національній безпеці України, що зумовлені неналежним забезпеченням фінансової безпеки держави, зокрема, зниження інвестиційної активності в державі, тінізація економіки, нестабільність національної валюти й кредитно-фінансового ринку тощо.

Розв'язанню наявних проблем адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ (НФУ) сприятиме активізація наукових розробок на сучасному етапі та впровадження найбільш прогресивних із них у практичну діяльність. Значна роль у цьому приділяється ученими, а сутність реалізації наукових досліджень полягає в передачі їх результатів практиці. Наукові здобутки щодо механізму адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері діяльності НФУ будуть вносити бажані зміни і створювати необхідні умови удосконалення їх функціонування на науковій основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що проблематика наукового забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ розглядалася багатьма вітчизняними вченими-теоретиками. Доречним буде виокремити праці таких науковців, як С.Ф. Денисюк, А.Т. Ковальчук, О.В. Кузьменко, О.С. Лагода, О.В. Тихонова та ін. Незважаючи на те, що важливі аспекти наукового забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ відображено в працях указаних дослідників, водночас остаточно не сформовано комплексного бачення щодо наукового забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ.

Мета цієї статті полягає у визначенні наукового забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ, законодавчої регламентації, з'ясуванні недоліків та прогалин у чинному законодавстві.

Виклад основного матеріалу. У загальному, безпосередньо проблематика діяльності НФУ вчених-адміністративістів не цікавила. У різні історичні періоди вони зосереджували увагу на загальних засадах адміністративно-правового регулювання у галузі економіки і у контексті такого підходу дуже фрагментарно висвітлювали (іноді навіть не згадували їх) діяльність НФУ. Саме тому дуже складно виокремити будь-які етапи доктринального дослідження адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері діяльності НФУ.

Можна вести мову про дослідження проблематики взагалі процедур створення суб'єктів господарювання, в тому числі й у сфері, яка привертає увагу, ліцензування певних видів діяльності у працях вчених-адміністративістів, положення яких цілком можливо застосовувати і для діяльності НФУ. Наприклад, праці О. Рябченко, Г. Остапович, С. Буткевича, А. Шеваріхіна, І. Шамрай, К. Рябець. Щоправда, з кінця ХХ ст. розпочався умовно виділений активний етап доктринальних досліджень відповідних узагальнених питань з елементами спеціалізації – щодо специфіки діяльності окремих суб'єктів, наприклад, товариств з обмеженою відповідальністю (праці Н. Галіциної), або ж стосовно окремої сфери діяльності, наприклад, автомобілебудування, електроенергетики, банківської справи, антимонопольної діяльності тощо (праці О. Губрієнко, Ю. Пирожкової, Є. Курінного, П. Харченка та інших). Саме посилення принципу спеціалізації доктринальних досліджень щодо певної сфери суспільних відносин, або ж певного суб'єкта таких відносин є характерним для наукових робіт, в тому числі і щодо питань адміністративно-правового регулювання процедур створення і діяльності суб'єктів, які з'явилися саме з кінця ХХ ст. Це цілком виглядає обґрунтованим у контексті кардинального перегляду предмету адміністративного права, пошуку нових пріоритетів наукових досліджень з адміністративно-правової проблематики, запозичення позитивного зарубіжного досвіду у відповідній сфері.

У сучасній вітчизняній науковій літературі можна вести мову про одночасне домінування кількох напрямків досліджень, які, взаємодоповнюючи один одного, сприяють більш-менш поглибленому дослідженню проблематики адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері діяльності НФУ, зокрема:

а) висвітлення проблем адміністративно-правового регулювання у галузі економіки, а інколи фінансів, яке збереглося ще з попередніх років і з деякими змінами, зумовленими вимогами часу спостерігається і в наш час (воно дозволяє отримати уявлення про загальні питання);

б) ґрунтовне дослідження адміністративних процедур, їх різновидів взагалі й намагання виділити специфіку їх прояву або в діяльності окремих суб'єктів, або ж у певній сфері суспільних відносин (в тому числі економічній, фінансовій тощо);

в) вивчення адміністративно-деліктної проблематики, оскільки відповідні відносини за участю НФУ також у певній мірі можна вважати складовою адміністративно-правового регулювання їх діяльності.

Сплеск уваги вчених-юристів до проблематики адміністративних процедур обумовлений оновленим поглядом на систему адміністративного права, адміністративного процесу, зростанням ролі процедурних відносин у діяльності суб'єктів, зростанням ролі процедурних відносин у діяльності суб'єктів публічного адміністрування, розробкою проекту Адміністративно-процедурного кодексу України, що у свою чергу, потребує надійного фундаменту. Саме роботи О. Кузьменко [2], О. Миколенка [3], О. Лагоди [4], С. Денисюка [5] та інших, щоправда із урахуванням специфіки діяльності, можна використовувати як базові при дослідженні адміністративно-правового регулювання порядку створення і діяльності НФУ. Цілком можливим є також зосередження уваги на наукових працях, в яких висвітлюються питання адміністративно-правового регулювання аналогічних адміністративних процедур, щоправда стосовно діяльності інших суб'єктів, (наприклад, щодо товариств з обмеженою відповідальністю – роботи Н. Галіциної [6]). Однак саме спеціалізований характер наукових досліджень відрізняє роботи такого різновиду, і їх також слід використовувати, що дозволяє запозичити певні результати, а також методику дослідження.

Про дослідження адміністративно-правового регулювання взагалі, в тому числі і порядку створення та діяльності НФУ, у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині можна вести мову з кінця ХХ ст. До цього часу відповідні дослідження характеризувалися узагальненим характером при висвітленні особливостей адміністративно-правового регулювання у галузі економіки, фінансів. Сучасний період відзначається певною спеціалізацією доктринальних правових досліджень при однозначному пануванні кількох базових (умовно виділених) напрямків, спрямованих на з'ясування реального правового потенціалу адміністративних процедур, адміністративної відповідальності (в тому числі щодо окремих сфер відносин та окремих суб'єктів), адміністративного судочинства та загальних напрямків адміністративно-правового регулювання у НФС. Саме посилення засад спеціалізації варто вважати пріоритетним напрямком адміністративно-правових доктринальних досліджень, що і дозволить сформувати оновлений науковий базис для сучасного нормотворчого процесу, спрямованого на створення правових засад створення і діяльності НФУ.

Вивчення й аналіз наукових досліджень за періоди незалежності України свідчить, що деяким проблемам адміністративно-правового регулювання діяльності НФУ та забезпечення фінансової безпеки за цим напрямком присвячено наукові дослідження таких науковців, як:

А. Т. Ковальчук у дисертації «Фінансово-правове регулювання грошово-кредитних відносин» провів комплексне наукове дослідження проблем фінансово-правового регулювання грошово-кредитних відносин в умовах ринкової трансформації. З'ясовано сутність та виявлено характерні особливості фінансового права; запропонована концепція вдосконалення правового режиму грошово-кредитної сфери; сформульовано законодавчо-правові підходи до фінансово-правового регулювання монетарної політики. Обґрунтовано, що грошово-кредитна сфера у правовому вимірі – це означена сукупність принципів, критеріїв, правил та організаційних форм, які базуються на чинному законодавстві, забезпечують необхідні умови для реалізації і розвитку грошово-кредитних відносин. Доведено, що законодавчо-правове забезпечення грошово-кредитних відносин супрово-

джується юридичними колізіями, окремі з яких носять антагоністичну природу; проаналізовано правовий режим безготівкового грошового обігу, а також консорціумного кредитування [7].

Л. В. Андрущенко своє дослідження «Державно-правове регулювання страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності» (2008 р.) присвятила дослідженню державно-правового регулювання страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Визначено поняття, принципи, операції, ризики та специфіку страхування у зовнішньоекономічній сфері. Розглянуто деякі види страхових правопорушень та викладено сутність інституту перестраховування у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Виокремлено групи факторів, що впливають на ефективність регулювання діяльності на вітчизняному страховому ринку. У роботі подаються висновки, пропозиції і рекомендації щодо підвищення ефективності державно-правового регулювання страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Дисертація розкриває комплекс теоретично-методологічних і практичних питань щодо основних напрямків подальшого розвитку національного законодавства, яке регулює відносини у сфері страхування [8].

А. В. Духневич у своїй монографії «Кредитні спілки в Україні: історія та сучасність» (2010 р.) визначив правове становище кредитних спілок як позабанківського кредитно-фінансового інституту, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг своїм членам; обґрунтував необхідність внесення змін до законодавчого визначення кредитної спілки як неприбуткової організації, заснованої фізичними особами на кооперативних засадах із метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднання грошових внесків членів кредитної спілки; виділив три основні типи кредитних спілок: ринкового, соціального та інфраструктурного напрямків, що обумовлено принципами об'єднання їх членів; визначив співвідношення кредитної спілки як об'єднання, що діє на кооперативних засадах, з іншими господарськими утвореннями; провів правовий аналіз структури органів управління та доведено доцільність розмежування управлінської структури на три основні гілки: вищу,

контрольну та виконавчу, які забезпечують ефективне функціонування кредитних спілок; обґрунтував необхідність здійснення функцій контролю за діяльністю кредитних спілок не лише органами державної виконавчої влади але й органами громадського контролю; надав правовий аналіз права членства в кредитній спілці, який ґрунтується на принципі добровільності вступу; визначив власно кредитні та пов'язані з ними кредитно-фінансові майнові групи операцій кредитної спілки [9].

У свою чергу Д. В. Кіріка «Правові та організаційні засади фінансового моніторингу у сфері страхової діяльності в Україні» (2010 р.) визначила поняття адміністративно-правового регулювання протидії відмиванню коштів у сфері страхової діяльності; сформулювала особливості адміністративно-правових відносин щодо протидії відмиванню коштів у сфері страхової діяльності; з'ясувала відмінність адміністративно-правових відносин щодо протидії відмиванню коштів у сфері страхової діяльності від інших, що полягає у своєрідності структурних елементів цих правовідносин, тобто у своєрідності їх суб'єктів, об'єкта та змісту; визначила й обґрунтувала методи адміністративно-правового регулювання страхової діяльності щодо протидії відмиванню коштів, що полягають у сукупності прийомів і способів цілеспрямованого та конкретно визначеного і законодавчо врегульованого впливу суб'єктів управління (органів державної влади й управління або їх посадових осіб) на підпорядковані їм колективи, групи людей або окремих громадян [10].

Дисертація А. А. Довгополик «Адміністративно-правове регулювання порядку створення та діяльності кредитних спілок в Україні» (2011 р.), яка присвячена висвітленню адміністративно-правових засад регулювання порядку створення та діяльності кредитних спілок в Україні як різновиду господарюючих суб'єктів. Приділяється увага феномену кредитних спілок в системі суб'єктів адміністративно-правових відносин, історіографії дослідження у адміністративно-правовій науці адміністративно-правового регулювання подяку їх створення та функціонування із виділенням конкретних етапів та характеристикою генезису нормативного закріплення засад їх створення та діяльності, детальному аналізу особливостей

реєстрації відповідних спілок, ліцензуванню їх діяльності, встановленню кваліфікаційних вимог щодо допуску до професійної діяльності, взаємодії кредитних спілок з іншими суб'єктами правовідносин, державному контролю за діяльністю кредитних спілок та припиненню, а також зарубіжному досвіду нормативного врегулювання відповідних питань, напрямкам його запозичення та основним шляхам вдосконалення відповідного різновиду правового регулювання порядку створення та діяльності кредитних спілок в Україні [11].

Значний інтерес представляє робота О. Є. Картамішевої «Адміністративно-правове регулювання діяльності небанківських фінансових установ в Україні» (2012 р.), яка є одним з перших у вітчизняній юридичній науці монографічним дослідженням правових проблем адміністративно-правового регулювання діяльності НФУ в Україні. Автором визначена проблемна ситуація у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності НФУ та здійснено її всебічний аналіз. Проаналізовані соціально-економічні та правові причини виникнення НФУ на території України і зроблено висновок, що саме в середині 19 століття вони сформувалися як складова кредитної системи країни; сформульовано визначення «небанківська фінансова установа» як юридична особа із спеціальним правовим статусом, внесена до державного реєстру фінансових установ, яка на підставі ліцензії Національного банку України виконує окремі банківські операції, спеціалізується на наданні певних видів фінансових послуг шляхом недепозитної мобілізації коштів фізичних і юридичних осіб, розміщенням їх від свого імені і на власний ризик, створюючи при цьому власні зобов'язання і вимоги з метою задоволення потреб замовників, а також отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів; доведено, що необхідність адміністративно-правового регулювання діяльності НФУ та здійснення нагляду за їх діяльністю обумовлюється вимогами правових норм, які встановлюють правовий статус НФУ і в першу чергу їх спеціальну правоздатність [12]. На наш погляд, окрім зазначеного, ця робота цікава тим, що у ній запропоновано науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності НФУ в Україні.

У той же час, Н. О. Шмігельська в роботі «Адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень у сфері економіки» розглянула питання адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень у сфері економіки [13].

У дисертаційній роботі О. О. Гудзоватої на тему «Механізми реалізації грошово-кредитної політики в системі зміцнення фінансової безпеки України» (2019 р.) [14] розроблено теоретико-методологічні положення системної державної грошово-кредитної політики у сфері фінансової безпеки держави як тріади складових: 1) структурно-функціональної – протидії системі ризиків і загроз за напрямками та сферами, формами і видами; 2) інституційно-організаційної – системи фінансово-економічних, соціальних, організаційних відносин і зв'язків, сукупності інституцій та середовища їх діяльності; 3) елементно-ресурсної – системного комплексу елементів і засобів державного регулювання (рівнів, форм, цілей, ресурсного забезпечення, механізмів та інструментів).

У контексті нашого дослідження слід звернути увагу на низку дисертаційних досліджень, які були підготовлені в останні роки. Так, наприклад, викликає певний інтерес робота В. В. Чернея «Теоретичні та практичні засади запобігання злочинам у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні» (2014 р.), у якій з наукових позицій проведено ретроспективний аналіз діяльності щодо запобігання злочинам у сфері діяльності НФУ, що надало можливість окреслити шість етапів розвитку кримінального законодавства, зумовлених як об'єктивними закономірностями становлення фінансового ринку, так і характером суспільно-політичних процесів у державі в різні історичні періоди; розкрито зміст діяльності НФУ не лише в аспекті реалізації ними функції фінансових посередників, але і як суб'єктів запобігання злочинам, що взаємодіють з правоохоронними органами, державними регуляторами, учасниками фінансового ринку та громадськістю з метою захисту прав і законних інтересів споживачів небанківських фінансових послуг; з огляду на виявлені тенденції розвитку криміногенних явищ і процесів на ринку небанківських фінансових послуг у незалежній Україні, здійснено прогноз перспективних змін криміногенної ситуації в найближчі роки, на основі чого запропоновано низку змін і доповнень до законодавства, а також визначено пріоритетні завдання правоохоронних

органів щодо запобігання злочинам; запропоновано систему правових та організаційних заходів запобігання найбільш небезпечним злочинам на ринку страхування, у сфері діяльності кредитних спілок, інвестиційних компаній (фондів), а також інших суб'єктів, які надають небанківські фінансові послуги; удосконалено науково-теоретичні положення стосовно законодавчого забезпечення виявлення та припинення діяльності організацій, створених за принципом «фінансової піраміди», до завершення активної фази злочинної діяльності таких організацій, зокрема шляхом запровадження кримінальної відповідальності за організацію фінансових пірамід, а також правові та організаційні засади взаємодії правоохоронних органів як між собою, так і з іншими органами, що здійснюють нагляд і контроль за додержанням фінансового законодавства, та різними учасниками фінансового ринку, на загальнодержавному, відомчому (міжвідомчому) та міжнародному рівнях під час виявлення та припинення злочинів та ін. [15].

В. О. Басай дисертація на тему «Запобігання порушенням порядку надання фінансових послуг кредитними спілками в Україні» (2021 р.) присвячена теоретико-прикладним проблемам запобігання порушенням порядку надання фінансових послуг кредитними спілками в Україні. У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення

наукового завдання, яке полягає у тому, щоб з'ясувати сутність, зміст та особливості запобігання порушенням порядку надання фінансових послуг кредитними спілками в Україні, а також спираючись на позитивний вітчизняний та зарубіжний досвід встановити напрямки вдосконалення норм чинного законодавства у відповідній сфері суспільних відносин [16].

Висновок. Таким чином, вирішенню наявних проблем забезпечення безпеки у сфері діяльності НФУ сприятиме активізація наукових розробок на сучасному етапі та впровадження найбільш прогресивних із них у практичну діяльність. У працях вчених (В. О. Басая, А. А. Довгополик, А. В. Духневича, О. Є. Картамишевої, Н. О. Шмігельської та інших) основна увага зосереджена переважно на висвітленні адміністративно-правових засад регулювання порядку створення та діяльності НФУ в Україні як різновиду господарюючих суб'єктів, аналізу особливостей управлінської діяльності, ліцензування, а також характеристиці різних видів юридичної відповідальності. Більшість із них виконано багато років тому, що з об'єктивних причин не відображає повною мірою особливості адміністративно-правового регулювання діяльності НФУ, забезпечення фінансової безпеки у сфері їх діяльності в умовах реформування контролюючих органів, а запобігання порушенням порядку надання фінансових послуг НФУ у роботах вказаних вчених в Україні не проводилось.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Тихонова О. В. Фінансова безпека України: кримінально-правові та кримінологічні основи: ... монографія. Дніпропетровськ: Середняк Т. К., 2015. 484 с.
2. Кузьменко О. В. Адміністративний процес у парадигмі права: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. К., 2006. 404 с.
3. Миколенко О. І. Теорія адміністративного процедурного права: монографія. Харків: Бурун Книга, 2010. 336 с.
4. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2007. 187 с.
5. Денисюк С. Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право». Дніпропетровськ, 2010. 36 с.
6. Коломоець Т. О., Галіцина Н. В. Адміністративно-правове регулювання порядку створення і діяльності товариств з обмеженою відповідальністю в Україні. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2010. 290 с.
7. Ковальчук А. Т. Фінансово-правове регулювання грошово-кредитних відносин: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2004. 170 с.
8. Андрущенко Л. В. Державно-правове регулювання страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2008. 181 с.
9. Духневич А. В. Кредитні спілки в Україні: історія та сучасність : навч. посіб. Луцьк, 2010. 234 с.
10. Кіріка Д. В. Правові та організаційні засади фінансового моніторингу у сфері страхової діяльності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2010. 220 с.
11. Довгополик А. А. Адміністративно-правове регулювання порядку створення та діяльності кредитних спілок в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2011. 254 с.

12. Картамишева О. Є. Адміністративно-правове регулювання діяльності небанківських фінансових установ в Україні: дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2012. 195. с.
13. Шмігельська Н. О. Адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень у сфері економіки: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2016. 173 с.
14. Гудзовата О. О. Механізми реалізації грошово-кредитної політики в системі зміцнення фінансової безпеки України : дис...докт. юрид. наук: 21.04.01. Київ, 2019. 421 с.
15. Черней В. В. Теоретичні та практичні засади запобігання злочинам у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні: дис...докт. юрид. наук: 12.00.08. К., 2014. 523 с.
16. Басай В. О. Запобігання порушенням порядку надання фінансових послуг кредитними спілками в Україні: дис...докт. філос.: 081 – Право. Київ, 2021. 295 с.